

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Evropské politice sousedství

(2006/C 309/20)

V dopise komisařky Ferrero-Waldner ze dne 22. dubna 2005 Komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, požádala Evropský hospodářský a sociální výbor o konzultaci ohledně Evropské politiky sousedství.

Specializovaná sekce „Vnější vztahy“, kterou Výbor pověřil přípravou prací na toto téma, přijala stanovisko dne 4. května 2006. Zpravodajkou byla paní Cassina.

Na 428. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 5. a 6. července 2006 (jednání ze dne 5. července), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 160 hlasy pro, 2 hlasy proti a 9 členů se zdrželo hlasování.

Úvodní slovo

EHSV již vypracoval dvě částečná hodnocení Evropské politiky sousedství (EPS): jedno se zabývá zeměmi střední a východní Evropy a druhé zeměmi Středomoří⁽¹⁾. Z tohoto důvodu se toto stanovisko pouze krátce pozastaví u některých aspektů těchto dvou dokumentů. Oba dokumenty však budou, spolu s tímto stanoviskem, předloženy pro informaci příslušným orgánům EU a státním orgánům.

0. Shrnutí a závěry

0.1 Výbor se domnívá, že Evropská politika sousedství (EPS) je ze strategického hlediska velmi významná a její potenciál pro mír, stabilitu, sdílení hodnot a politiky, podporu obchodu na všech úrovních se sousedními zeměmi má být zhodnocen prostřednictvím jejího důsledného a zodpovědného provádění.

0.2 EHSV zdůrazňuje obzvláště potřebu zajistit soudržnost mezi:

- zahraničními politikami členských států a EPS,
- jinou činností související s vnějšími vztahy EU a EPS,
- zahraničními politikami partnerských zemí a samotnou EPS,
- činností různých Generálních ředitelství Komise, která jsou zapojena do provádění EPS,
- mezi rozpočtovým rozhodnutím EU a strategickým významem EPS,

(¹) První hodnocení se týká dokumentu *Širší Evropa – sousedství: nový rámec vztahů s našimi východními a jižními sousedy* (Stanovisko, zpravodajka: paní Alleweldt) (Úř. věst. C 80, 30. 3. 2004, str. 0148 – 0155); druhé se týká dokumentu *Úloha poradních orgánů a socioprofesionálních organizací při provádění dohod o přidružení a v evropské politice sousedství* (přinášejícího tématický příspěvek k evropsko-středomořskému socioprofesionálnímu summitu, který se uskutečnil v Jordánsku 16. a 17. listopadu 2005 (zpravodajka: paní Cassina), který byl vypracován ve spolupráci s poradními orgány v Řecku, Izraeli a Tunisku a se zástupci socioprofesionálních organizací z Maroka).

- mezi prováděním zásady diferenciací (což může podnítit pozitivní konkurenční dynamiku mezi zeměmi a oblastmi) a příležitostí vytvoření synergií oblastí a mezi oblastmi (která podporuje spolupráci a větší porozumění),

- konkrétními prioritními opatřeními a velkými cíly, které se sledují.

0.3 EHSV žádá všechny zúčastněné instituce, aby ve svém konání zohlednili skutečnost, že zásada společné zodpovědnosti (nebo vlastní zodpovědnosti) znamená značné zohlednění společných demokratických hodnot, které musí být respektovány a podporovány a nejen formálně sdíleny: společná zodpovědnost musí být hlavní zásadou vztahů, a to nejen ve vztazích EU s partnerskými zeměmi, ale i v rámci samotné EU a v partnerských zemích mezi národními orgány a zástupci občanské společnosti. Proto může dojít k úspěšné a uspokojivé realizaci Evropské politiky sousedství jen tehdy, jestliže budou systematicky zapojeny organizace občanské společnosti, především sociální a socioprofesionální partneři, jejichž poradní role a schopnost jednání musí být explicitně uznány a podporovány. Proto je nutno zajistit:

- jasné, transparentní, dokumentované a včasné informace o rozhodnutích týkajících se provádění EPS,

- místa, nástroje a mechanismy ke konzultacím a účasti na vytváření těchto rozhodnutí k uskutečnění efektivního občanského dialogu,

- sladěné informace a nástroje k hodnocení dosažených výsledků, i prostřednictvím povinnosti provádět za tímto účelem pravidelné iniciativy,

- možnosti vzdělávání, které těmto organizacím umožní, aby se účastnily provádění EPS a přispěly na základě přístupu k prostředkům a programům Společenství,

- možnosti budovat mezi organizacemi různých zemí a regionů sítě pro dialog, spolupráci a monitorování provádění EPS.

0.4 EHSV se zavazuje vybudovat, udržovat a rozvíjet vztahy s poradními orgány a /nebo socioprofesionálními organizacemi partnerských zemí, vždy jim naslouchat a spolupracovat s Evropským parlamentem a Výborem regionů a přispět tak k provádění participativní a účinné EPS v souladu s cíly míru, stability, bezpečnosti a společného a udržitelného rozvoje.

1. Úvod

1.1 Orgány EU zohlednily v průběhu procesu integrace situaci hraničních států nejméně ze dvou relevantních důvodů:

- prvním důvodem, který je spjat s hlavním politickým podnětem, jenž přivedl evropské státy k vytvoření společenství, byla potřeba míru, svobody a stability jak uvnitř oblasti integrace, tak mimo ni;
- druhý důvod je spjat s procesem hospodářské a tržní integrace, který podnítl potřebu zóny obchodu sahající za hranice území členských států, kde by tyto státy mohly obchodovat se zeměmi se srovnatelným hospodářským růstem a rozvojem lidských zdrojů a takový obchod by byl vzájemně přínosný a ani na jedné straně nebyl vystaven narušením, a dumpingovým a/nebo protekcionistickým opatřením.

1.2 V průběhu dlouhého období, kdy byl svět rozdělen na dva bloky, byly vzájemné výměny (nejenom na hospodářské úrovni, ale také na úrovni lidské, kulturní a sociální) bohužel omezeny odlišnými ekonomikami východní a západní Evropy a zejména rozdílnými politickými systémy na minimum. Mimo to byl kontakt mezi obyvateli obou částí Evropy po více než čtyři desetiletí omezen na diplomatické vztahy a povrchní vztahy mezi organizacemi a orgány místních samospráv. Tato skutečnost měla dva negativní důsledky: zakořenění stereotypů vytvořených studenou válkou a poskytnutí vládním systémům sovětského režimu auru mezinárodní demokratické legitimacy, které vládní systémy sovětského režimu neměly a mít nemohly.

1.3 Během tohoto období však Evropské společenství zlepšilo své vztahy se sousedními demokratickými evropskými zeměmi (nebo se zeměmi, které přešly z diktatury na demokracii, jako jsou Řecko, Španělsko a Portugalsko) a zažilo čtyři rozšíření^(?). Vztahy se zeměmi, které by neměly perspektivu vstoupit do Společenství nebo o vstupu neuvažovaly, byly ustáleny prostřednictvím dohod: například Evropské sdružení volného obchodu (ESVO), založené v roce 1960, Evropský hospodářský prostor (EHP), založený v roce 1994 a široká škála bilaterálních dohod (zejména se zeměmi Středomoří).

(?) Dánsko, Spojené království a Irsko vstoupily do EU v roce 1973, Řecko v roce 1981, Španělsko a Portugalsko v roce 1986 a Rakousko, Švédsko a Finsko v roce 1995.

1.4 V období mezi koncem 80. a začátkem 90. let nabyla sousedící oblast jižního a východního Středomoří v očích Evropského společenství rostoucího významu, který vyvrcholil v roce 1995 ministerskou konferencí v Barceloně. Tak vzniklo strategické partnerství, které je strukturováno prostřednictvím dohod o přidružení a regionálních projektů, a jehož cílem je do roku 2010 vybudovat zónu volného obchodu, míru, bezpečnosti a sdílené prosperity.

1.5 Geopolitickou situaci Společenství, které v té době zavedlo tržní integraci a připravovalo se na vytvoření jednotné měny, radikálně změnilo osvobození zemí střední a východní Evropy ze sovětského systému a jejich přechod k demokracii a tržnímu hospodářství.

1.6 Opětovné sjednocení evropského kontinentu, které je výsledkem rozšíření z 1. května 2004, představuje největší evropský poválečný politický úspěch. Evropská unie se obohatila z hlediska lidských, kulturních, historických a hospodářských a sociálních zdrojů a získala zcela nový vzhled. Tato zásadní kvalitativní a kvantitativní změna vyžaduje hluboké porozumění nové situaci, kterou musíme udržovat a prosazovat prostřednictvím přizpůsobení všech evropských politik včetně politiky vztahů se sousedními zeměmi. Z tohoto přesvědčení vznikla Evropská politika sousedství a EHSV, jenž k těmto úspěchům přispěl svou silnou oddaností spolupráci a dialogu s organizacemi občanské společnosti v kandidátských zemích, ji plně podporuje.

2. Počáteční etapa Evropské politiky sousedství (EPS)

2.1 Potřeba politiky sousedství byla poprvé přednesena Radou ve složení pro obecné záležitosti a vnější vztahy v listopadu 2002 a na zasedání Evropské rady v Kodani v prosinci téhož roku. Evropská rada vyzvala EU k posílení vztahů se sousedními zeměmi na základě společných hodnot za účelem vyvarování se dalším rozdělením v Evropě a podpory stability a prosperity jak v rámci Unie, tak mimo ni. Hlavní zájem byl zpočátku soustředěn na vztahy s Ruskem, Ukrajinou, Běloruskem a Moldávií a také na partnerské země Středomoří.

2.2 Komise zveřejnila v roce 2003 a 2004 dvě sdělení a v roce 2004 také návrh nařízení na zřízení Evropského nástroje sousedství a partnerství^(?).

(?) KOM(2003) 104 v konečném znění – sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu: Širší Evropa – sousedství: nový rámec vztahů s našimi východními a jižními sousedy – Brusel, 11.3.2003. KOM(2004) 373 v konečném znění – sdělení Komise: Evropská politika sousedství – strategický dokument – Brusel, 12.5.2004. KOM(2004) 628 v konečném znění – návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví obecná ustanovení o Evropském nástroji sousedství a partnerství – Brusel, 29.9.2004.

2.3 Kromě výše uvedených zemí byla EPS v roce 2004 na základě výslovné žádosti tří států jižního Kavkazu rozšířena na Arménii, Ázerbajdžán a Gruzii. Rusko dříve prohlásilo, že se na EPS nebude podílet, ale že vztahy s EU bude nadále udržovat v rámci „strategického partnerství“. EPS se nevztahuje ani na státy Balkánu, které patří do Paktu stability pro Balkán a/nebo se ucházejí o členství v EU, jako Chorvatsko, ani na Turecko (dříve spadající pod politiku evropsko-středomořského partnerství a kandidátská země, která 3. října 2005 zahájila jednání o přistoupení).

2.4 EU a sousední státy mají v rámci EPS sdílet významnou řadu politik. To ze strany EU a partnerských zemí vyžaduje silné odhodlání podporovat společné hodnoty (princip osvojení): právní stát, řádnou správu věcí veřejných, dodržování lidských práv a práv menšin, prosazení zásady rovného postavení mužů a žen, tržní hospodářství a udržitelný rozvoj. Partnerské země jsou dále vyzývány k tomu, aby přijaly zvláštní závazek na boj proti terorismu a šíření zbraní hromadného ničení a na dodržování mezinárodního práva a mírového řešení konfliktů.

2.5 Národní akční plány (NAP) jsou vytvářeny ve spolupráci s partnerskými zeměmi v souladu se zvláštními okolnostmi a potřebami jednotlivých dotčených zemí (princip diferenciací), většinou jsou však směřovány k prosazování hodnot uvedených v předcházejícím odstavci. Každý NAP je následně schválen příslušnou Radou přidružení a zaveden za spolupráce mezi dotčenou partnerskou zemí a EU. Provádění NAP bude monitorováno EU prostřednictvím pravidelných zpráv vypracovaných Komisí, což umožní doladování strategie v souladu s výsledky dosaženými v jednotlivých zemích.

2.6 Do konce současného finančního rozpočtu (konec roku 2006) budou na EPS poskytovány prostředky z programů TACIS a MEDA. Nicméně, ve finančním výhledu pro období 2007-2013 by měl být pouze jeden nástroj financování (Evropský nástroj sousedství a partnerství). O výši jeho rozpočtu zatím nebylo rozhodnuto, podle návrhu Komise by se však mělo jednat o dvojnásobek současné částky přidělené na dva výše uvedené programy.

2.7 Výbor ke své lítosti zaznamenává, že Komise doposud ani ve svých dokumentech ani v jednáních o stanovení NAP nenavrhl žádné prvky, které jsou Společenství vlastní, a které podpořily integrační proces a demokraticky a participativně ho vytvářely: obzvláště chybí koncept „sociálního dialogu“ a „poradní úlohy“. Výbor již Komisi několikrát na tyto nedostatky upozornil a doufá, že se všechny orgány Společenství zasadí o to, aby se tyto koncepty staly při provádění NAP běžnou praxí.

3. Koncept „sousedství“ a obecné otázky

3.1 Přestože se koncept „sousedství“ může intuitivně zdát jasný, není již tak zcela jasné, jak může vysoce ambiciózní politika založená na této intuici být dostatečně strategicky přísná. EU jako taková totiž vytvořila zahraniční politiku, která je ještě omezená, jelikož členské státy žárlivě střeží a vykonávají četné pravomoci v této oblasti. Problém je pochopit, že politika vnějších vztahů Evropské unie nezabývá členské státy jejich mezinárodních strategií, naopak je může doplnit a poskytnout přidanou hodnotu, jestliže členské státy vyvinou vůli společně jednat a jestliže získají nástroje na koordinaci jejich zahraničně politických kroků, čímž by bylo zajištěno, že krok učiněný všemi subjekty v dané oblasti je důsledný a účinný. V případě EPS lze tento cíl sledovat, ale pouze pokud členské státy a Evropská unie zajistí, že bude v souladu s evropským rámcem a svým partnerům se představí jako celek sdílející stejné cíle a návrhy.

3.2 EHSV je toho názoru, že na koncept „politiky sousedství“ nelze nahlížet pouze z geografického hlediska. Právě naopak, samotná formulace EPS, v dokumentech uvedených ve třetí poznámce pod čarou, propůjčuje tomuto termínu výrazně silný význam společenství (nebo hledání společenství) hodnot, kultur a záměrů (*). Jako takový je princip sousedství, přestože má také geografické konotace, podepřený politikami a hodnotami. Je proto možné, že v budoucnosti budou do EPS začleněny další země.

3.3 Problém, který může vyvstat ve spojitosti s principem osvojení kroků, které je třeba učinit, je skutečnost, že partnerské země EPS nejsou považovány za budoucí členské státy. Vyhledání členství v EU by jistě byla zdrojem silnější motivace, je však pravda, že obsah, metodologie a proporcionálně také prostředky uvolněné na NAP se velice blíží prostředkům vynaloženým během nedávného rozšíření nebo jsou s nimi dokonce totožné. Také mechanismus provádění politik na rozvoj partnerských zemí by měl čerpat ze zkušeností strukturálních politik a být založen na velmi úzkém partnerství mezi EU a partnerskými zeměmi. Jednou z metodologických charakteristik EPS je postupovat krok za krokem, což ponechává široký prostor pro výběr používaných metod a nástrojů, zejména však pro hodnocení významných okamžiků vývoje, které by mohly změnit dosud určené cíle. „Nová fáze“ EPS by umožnila posílit vztahy s těmi partnerskými zeměmi, které optimálně využívají NAP: jde o jakousi „odměnu“, jenž by měla upevnit hospodářské a politické vztahy a doufejme, že také vztahy mezi společnostmi, a splnit tak očekávání, zčásti plně nadšení, obyvatel partnerských zemí. EHSV proto věří, že vytvořit pevný rámec vylučující jakoukoli možnost členství v EU nebo vyvolávající falešné naděje by nebylo správné.

(* Skutečnost, že Arménie, Ázerbajdžán a Gruzie (které s EU nesousedí) požádaly o zařazení do EPS, je konkrétním důkazem tohoto tvrzení.

3.4 V březnu 2005 zveřejnila Komise sdělení obsahující doporučení pro státy, se kterými ještě nebyl schválen NAP⁽⁵⁾: týká se to 3 států jižního Kavkazu a dále Egypta a Libanonu. Zasedání Evropské rady z 25. dubna 2005 podpořilo tento dokument a vyjádřilo naději, že příprava národních akčních plánů by mohla být brzy dokončena, tak aby je příslušné orgány (Rady přidružení) mohly rychle schválit a plány mohly vstoupit do fáze provádění. Rada také upozornila na potřebu uplatnit princip diferenciacce, zároveň však zdůraznila prohlášení tří států jižního Kavkazu, které mají v úmyslu co nejlépe využít nástrojů EPS k posílení regionální spolupráce (viz také bod 4).

4. Problémy jednotlivých oblastí

4.1 EPS se zaměřuje na bilaterální vztahy mezi EU a jednotlivými partnerskými zeměmi. Oblast spadající pod EPS (kterou můžeme hrubě označit jako země střední a východní Evropy, země Středomoří a země jižního Kavkazu) má však svoje vlastní specifika. Provádění EPS by tedy mělo být zaměřeno na prosazování místního společného působení a vztahů v rámci dané oblasti. Tohoto záměru lze dosáhnout prostřednictvím cílených akcí a podnětů, díky kterým se rozvoj vztahů a spolupráce v rámci každé oblasti, ale také mezi jednotlivými oblastmi, stává vhodným a žádoucím. Přínos nepocítí pouze země ve třech zmíněných oblastech, které to explicitně vyžadují, ale v celé EU a dokonce také v zemích mimo rámec EPS bude podpořena stabilita, bezpečnost a mír. V každém případě je nutná flexibilita a pragmatismus, aby byla zajištěna přiměřená rovnováha mezi bilateralismem a podporou spolupráce oblastí a mezi oblastmi.

4.2 Mechanismy provádění EPS zahrnují také určitou míru konkurence mezi jednotlivými partnerskými zeměmi. Země, která se přibližuje cílům, které byly stanoveny společně s EU, tak může zlepšit své postavení partnerské země EU (výhodnější podmínky, významnější podpora klíčových akcí, větší přístup na trhy, usnadnění pohybu osob atd.). Tato konkurence se může objevit také na regionální úrovni a v takovém případě bude zapotřebí péče k zajištění, aby oblasti potýkající se s významnými problémy, nebo země v rámci takových oblastí, nepodléhaly frustraci a nezvažovaly ukončení spolupráce. Podpora kontaktů mezi jednotlivými zeměmi a oblastmi má zcela zásadní význam, protože jestliže účastníci EPS pevně věří, že tato práce nepřinese prospěch pouze jim, ale také důležitým společným závkům, pomůže to vytvořit vzájemné porozumění a odhalit možné mechanismy spolupráce, které pravděpodobně nebyly doposud zvažovány. Přínos občanské společnosti může být v této dynamice silným motorem.

4.3 Současně je také třeba zdůraznit, že ve všech třech rozlehlých oblastech spadajících pod EPS hrozí otevřené, skryté nebo potenciální konflikty. K dalším napětím dochází i uvnitř některých partnerských zemích, především tam, kde doposud není upevněná demokracie. Obavy z možných následků těchto konfliktů pro EU jsou oprávněné, ovšem starost o bezpečnost a stabilitu partnerských zemí a jejich obyvatel musí být ještě důležitější. Zvláštní pozornost proto musí být nepřetržitě věnována cíleným krokům, jejichž zřejmým cílem při provádění NAP je odstranit zdroje napětí a konfliktů, vytvořit podmínky pro překonávání obtíží a podpořit spolupráci mezi zeměmi, hospodářstvími a národy. Je zřejmé, že tato opatření musí zapojit také organizace občanské společnosti jako účastníky hospodářské, sociální a kulturní spolupráce, která je zásadním nástrojem mírového soužití.

4.3.1 Je důležité, aby také různé iniciativy EU týkající se vnějších vztahů byly vyvinuty tak, aby zajistily soudržnost s různými prvky EPS. Obzvláště citlivé jsou v tomto směru vztahy s Ruskem v rámci strategického partnerství, o čemž svědčí nedávná krize spojená s dodávkami zemního plynu. Dále je užitečné (a to nejen v případě Ukrajiny) prověřit veškeré důsledky i sociální a ekonomické povahy, které mohou znamenat uznání statusu tržní ekonomiky jak na příslušnou zemi tak na EU.

4.3.2 V tomto kontextu by bylo pokrytecké zamlčet, že k cílům Evropské politiky sousedství patří také zajistit dobré vztahy se zeměmi, které nám dodávají energetické suroviny. Není to nic šokujícího, pakliže jsou splněny dvě podmínky: oprávněné obavy o zásobování nesmí být postaveny před cíle kompatibilního hospodářského a sociálního rozvoje partnerských zemí, a členské státy musí postupovat soudržněji a dokázat, že jsou ochotny spolupracovat mezi sebou tak, aby vyřešily společně choulostivé a strategické otázky spojené se sektorem energetiky.

4.4 V souladu s těmito myšlenkami a cíli hraje přeshraniční spolupráce mezi členskými státy EU a partnerskými zeměmi hlavní úlohu. Většina nových členských států přímo hraničí se státy začleněnými do oblasti EPS a je tak vystavena jak potížím, tak příležitostem vyplývajícím z této pozice. Při provádění EPS je proto třeba snažit se snížit na minimum rizika nestability (ve smyslu politickém, hospodářském a sociálním), zejména však povzbudit přechod z potenciálních kladných příležitostí na praktické politiky a vzájemně užitečné výsledky. Toto bude mít pozitivní účinek ve smyslu rozsáhlejšího a kvalitnějšího obchodu, zvýšené bezpečnosti a lepšího porozumění mezi národy na celém území Společenství, které je v současnosti do značné míry otevřené a homogenní.

(⁵) KOM(2005) 72 v konečném znění – sdělení Komise Radě: Evropská politika sousedství – Doporučení pro Arménii, Azerbajdžán, Gruzii a pro Egypt a Libanon, Brusel, dne 2. března 2005.

4.5 Toto stanovisko nemá v úmyslu hodnotit zvláštní situaci jednotlivých zemí nebo oblastí, jelikož, jak bylo řečeno na začátku, EHSV již vypracoval některé zvláštní příspěvky týkající se Středomoří a nových sousedů na východě. V únoru 2006 vedla iniciativa, uskutečněná EHSV spolu s organizacemi ukrajinské občanské společnosti v Kyjevě k hojně činnosti těchto organizací, – které mají zájem o EU a kladou vysoké požadavky na Evropskou politiku sousedství – a ukázala, že započatá práce na základě uvedeného stanoviska k sousedům východní Evropy začíná nést konkrétní plody. EHSV je rozhodnut stanovit si ohledně organizací občanské společnosti na Ukrajině strukturovanější a dlouhodobější cíle.

4.5.1 Pokud se týče Běloruska, Výbor vyjadřuje své velké znepokojení v souvislosti s nedávnými událostmi a odsuzuje útlak a nedemokratické postupy a pronásledování, které porušují občanská a sociální práva. Výbor, který bude pokračovat v rozvíjení čím dál užších vztahů s organizacemi běloruské občanské společnosti, právě pracuje na stanovisku k tomuto tématu. ⁽⁶⁾

4.5.2 Bohužel EHSV chybí ještě přímá analýza a stabilní kontakty s organizacemi občanské společnosti zemí jižního Kavkazu. Tento nedostatek by mohl být krátkodobě odstraněn zahájením prohlubující se činnosti prostřednictvím informační zprávy a případně i specifického stanoviska.

5. Metodologické a finanční nástroje

5.1 Metodologie provádění NAP představuje neustálý proces dialogů a jednání mezi orgány EU a danými státy. Při provádění činností musejí všechny strany dodržovat postupy používané v rámci Společenství. EHSV již v kontextu programu MEDA projevil obavy týkající se obtíží, se kterými se zejména při přístupu k příslušným fondům potýkají příjemci a organizace občanské společnosti ⁽⁷⁾. K zabránění jakémukoli nedovolenému využívání prostředků je zapotřebí přísných postupů pro přidělování a kontrolu, tyto postupy však musí být naprosto jasné, transparentní (např. překlady formulářů do jazyků příjemců), jednoduché a v souladu s politickými cíly EPS. Nadměrné zvyšování počtu pravidel pro přístup k fondům a jejich zbytečné komplikování byrokratickými požadavky nijak neefektivně dosahování priorit ani nezaručí vyšší účinnost prováděné činnosti. Namísto toho je upřednostňována „profesionální spolupráce“ poskytovaná poradenskými firmami, které nakonec potlačí bohatost individualismu a schopnost iniciativy partnerů. Orgány EU vyžadují, aby se k EPS přistupovalo jako k politice šité na míru. To je velmi důležité, ovšem za

⁽⁶⁾ viz pracovní dokument REX 220, zpravodaj: pan Stulík

⁽⁷⁾ Viz zprávu pana Dimitriadise předloženou na summitu Euromed na Maltě – REX 113, zejména body 35 a 36.1.

podmínky, že se to bude týkat také metodologií provádění, které budou systematicky a důsledně odrážet hospodářskou a sociální situaci jednotlivých zemí a budou tak srozumitelné pro různé sociální subjekty.

5.1.1 Obtíže, se kterými se organizace občanské společnosti při přístupu k programům a souvisejícím zdrojům potýkají, vyplývají alespoň částečně z neodpovídající znalosti nařízení a postupů. Na přístup k programu Společenství nebo k opatřením politiky prosazované EU nelze pohlížet stejně jako na nabídkové řízení, ve kterém si konkurenti musí sami zajistit znalosti a organizaci potřebné pro účast v tomto řízení. Instituce Společenství musejí přijmout přesnou zodpovědnost a podpořit sociální a socioprofesionální organizace v jejich úsilí rozvíjet odpovídající schopnosti a profesionalitu. Komise takovou činnost prováděla až do období před několika lety, když pro tvůrce plánů pořádala cenově dostupné kurzy. Náklady na kurzy se v nedávné době ztrojnásobily a pro většinu sociálních subjektů, kteří takovou pomoc potřebují se stávají nedostupnými. EHSV je toho názoru, že rozšiřování tohoto typu znalostí mezi organizace občanské společnosti je stejně zásadní jako budování schopností administrativ partnerů zemí EPS. Pokud má občanská společnost přispět k provádění EPS, je třeba chápat to jako nezbytnou službu, která by měla být poskytována zdarma.

5.2 Jelikož NAP obsahují všechny politiky, kterými se zabývají různí komisaři, je nezbytné, aby se EPS stala projektem, jenž chápou a podporují všechna GR, která v zájmu přispění k jejímu úspěchu budou muset odpovědně spolupracovat.

5.3 Aby byl mechanismus pravidelného hodnocení účinný, je třeba ho omezit na to zásadní, vyvarovat se opakování a soustředit se na priority. Může to přispět k účinnější a přínosnější účasti organizované občanské společnosti, která je stále nenahraditelným účastníkem při zajišťování úspěchu této nebo kterékoli jiné politiky (viz bod 6), na provádění EPS. Jednou z věcných priorit musí být kritéria na posouzení demokratického pokroku v zainteresované partnerské zemi a respekt k hodnotám a základním právům. Jednou z metodických priorit musí být vybudování propojeného systému pro shromažďování dat a statistik, který umožní spolehlivý a pokud možno srovnatelný přístup k výsledkům každé z účastnících se zemí. Bylo by také žádoucí, aby hodnotící zprávy pokrývaly zhruba stejné časové období, což by prospělo jak procesu hodnocení nejlepšíh výsledků, tak určení priorit, které vyžadují silnější podporu nebo jiný druh podpory.

5.4 Přestože EU je hlavním obchodním partnerem partnerských zemí evropské politiky sousedství, jsou rozpočtové prostředky EU vyčleněné na spolupráci někdy a v některých zemích nižší než prostředky jiných mezinárodních aktérů. Naši partneři však opakovaně prokázali, že snahy Unie jsou pro jejich rozvoj kvalitativně velice významné, jelikož Unie může určité výsledky sjednotit, poskytuje významnou tvorbu schopností a buduje partnerství, v rámci kterého jsou všechny strany považovány za účastníky s plnou odpovědností a se stejnou důstojností a nikdy za pouhé příjemce podpory, kteří jsou více méně povinni přijmout cíle, které jim určí ostatní.

5.5 Očekávání našich partnerů nesmíme zklamat. Všichni účastníci ze Společenství a zejména členské státy, jelikož nesou hlavní zodpovědnost za rozpočtové záležitosti, musí přijmout svou odpovědnost. Je důležité, aby finanční výhled na období 2007-2013 ocenil tuto politiku, neboť je klíčová pro vnitřní rozvoj a bezpečnost EU a pro posílení role EU jako partnera na mezinárodní úrovni. To také usnadní uvolnění finančních prostředků ze soukromých zdrojů, vzhledem k tomu, že investoři budou moci postupovat ve stabilním a jistém prostředí.

6. Jak občanská společnost přispívá EPS

6.1 EHSV je přesvědčen, že úspěch EPS je úzce provázán se schopností všech institucionálních účastníků zapojit do provádění NAP organizace občanské společnosti a tento názor plně vyjádřil ve svých předchozích stanoviscích a analogicky také ve všech stanoviscích týkajících se procesu rozšíření⁽⁸⁾. Je třeba doufat, že se Komise zřetelněji vydá tímto směrem, a to prostřednictvím návrhu kritérií, postupů a nástrojů na začlenění organizací občanské společnosti do provádění NAP. Aniž je dotčen bod 3.3, je zkušenost s rozšířením významným referenčním bodem jak ve smyslu zapojení sociálních a socioprofesionálních účastníků žadatelských zemí do procesu vyjednávání, tak ve smyslu potřeby dialogu mezi organizacemi občanské společnosti v zemích EU a v žadatelských zemích. Zatímco první z těchto dynamických procesů byl zejména v některých žadatelských zemích, které jsou v současnosti členy, ukončen, druhý byl ponechán dobrovolné iniciativě organizací, nadací a poradních orgánů, zejména EHSV. Při uskutečňování EPS však bude nezbytné strukturovat a zaručit tuto účast.

6.2 Na základě zkušeností a práce EHSV a také návrhů obsažených ve stanoviscích uvedených v poznámce pod čarou č. 1

⁽⁸⁾ Viz, mezi nejnovějšími, stanovisko specializované sekce k tomuto tématu – REX/208 (zpravodaj pan Pezzini).

zde vyjmenujeme pouze kroky, které EHSV považuje za zásadní pro dosažení cíle účinného provádění EPS se sociální účastí.

6.3 EHSV vyzývá Komisi, aby:

- zajistila silnou vnitřní soudržnost mezi různými GŘ, která se zabývají různými aspekty EPS a aby se podpořily synergie, práce v sítích a osvědčené postupy;
- přesvědčila vlády partnerských zemí EPS o potřebě zapojit do provádění NAP organizace občanské společnosti, tím, že se zavede kritérium ohledně zapojení organizací občanské společnosti do hodnocení výsledků dosažených v různých partnerských zemích EPS;
- poskytla sociálním a socio-profesionálním aktérům know-how nezbytné pro nejlepší a správné využití prostředků určených pro EPS, a to nejen proto, aby organizace občanské společnosti měly možnost sledovat provádění NAP ve svých zemích a předkládat návrhy další činnosti;
- vypracovala jasná a účinná kritéria hodnocení týkajícího se sdílení hodnot, což je rozhodující prioritou v provádění EPS;
- poskytla informace a dokumentaci týkající se schůzí plánovaných v rámci dohod o přidružení, na kterých proběhne diskuse o provádění NAP (zejména zveřejnila časový rozvrh a program jednání takových schůzí), podpořila informační a konzultační schůzky před takovými schůzemi a po nich;
- navrhla nástroj pro usnadnění udělování víz občanům partnerských zemí EPS, jejichž záměrem je navštívit EU z důvodů studia, iniciativ týkajících se odborného vzdělávání a výzkumu, kontaktů s odpovídajícími organizacemi, obchodu atd.;
- podpořila úsilí EHSV zajistit koordinaci poradních orgánů a organizací občanské společnosti, které se zavázaly účastnit se na provádění NAP, zejména financováním pořádání výročního socioprofesionálního summitu (podobného tomu, který EHSV pořádá již 10 let v evropsko-středomořském kontextu), který by celkově zhodnotil provádění EPS a umožnil dotčeným organizacím porovnat hodnocení na obecné úrovni a ne pouze na úrovni bilaterální nebo oblastní.

6.4 EHSV vyzývá vlády členských států EU, aby:

- stanovily postup systematického srovnání a zajistily tak soudržnost a účinnost mezi jednotlivými zahraničními politikami členských států a EPS, aby se dosáhlo rozhodujícího množství nejen zdrojů, ale především iniciativ, které by přispěly k dosažení výsledků výhodných pro všechny zúčastněné strany;
- zaměřily své zahraniční politiky k takovému způsobu provádění EPS, který by nejvíce získal z příspěvků organizované občanské společnosti jak v partnerských zemích EPS obecně, tak na národní úrovni, částečně prostřednictvím přispění politik spolupráce k rozvoji a budování partnerství a sítí se zapojenými organizacemi občanské společnosti;
- zajistily soudržnost mezi závazky přijatými v rámci EPS a vnitřní iniciativou mezinárodních multilaterálních organizací;
- poskytly veškeré informace o postojích národních vlád k bodům jednání schůzí konaných v rámci dohod o přidružení;
- přijaly závazek prosazovat a usnadňovat studentům z partnerských zemí EPS přístup na státní univerzity v členských státech;
- organizovaly, na národní úrovni, pravidelné informační dny (přibližně dvakrát ročně) o výsledcích provádění EPS a o hodnocení, které k provádění této důležité politiky provádí sama vláda.

6.5 EHSV vyzývá vlády partnerských zemí EPS, aby:

- se snažily o silnou soudržnost mezi svými zahraničními bilaterálními a multilaterálními politikami a závazky, které přijaly v rámci EPS;
- zaručily dodávání jasných a stálých informací o pokroku v provádění NAP organizacím sociálních partnerů a socioprofesioním organizacím ve svých zemích a poskytly přístup k dokumentaci vztahující se k vývoji v provádění NAP;

- systematicky konzultovaly poradní orgány, tam kde existují, ohledně připravovaných rozhodnutí týkajících se jak provádění NAP, tak jejich hodnocení či jakýchkoli dalších fází vedoucích k pokroku ve vztazích mezi danou zemí a EU;
- v partnerských zemích EPS, ve kterých ještě neexistují poradní orgány vytvořily nástroj pro podporu a koordinaci účasti organizací občanské společnosti na vytváření rozhodnutí týkajících se provádění NAP a monitorování provedené činnosti;
- koordinovaly konzultace a účast občanské společnosti na různých územních úrovních, aby EPS mohla fungovat jako nástroj rovnoměrně rozvíjející hospodářský a sociální systém na celém území státu.

6.6 EHSV vyzývá organizace občanské společnosti partnerských zemí Evropské politiky sousedství aby:

- se zavázaly, že se budou informovat o provádění Evropské politiky sousedství ve své zemi, že ho budou hodnotit a účastní se ho, buď tím, že budou vyžadovat od svých vlád informace a možnost k účasti, nebo tím, že se spojí s EHSV a oznámí mu zjištěné priority, které pak budou zprostředkovány orgánům Společenství;
- byly k dispozici pro strukturovaný dialog, jak s EHSV tak s poradními orgány členských států EU a dalších partnerských zemí EPS, a mohla tak být vytvořena rozsáhlá monitorovací síť provádění EPS a aby se tak organizace vzájemně lépe poznaly a mohly lépe rozšiřovat osvědčené participativní postupy.

6.7 EHSV se sám zavazuje, že bude z blízka sledovat provádění EPS v různých oblastech a že vyvine všechny obzvláště účinné formy spolupráce s Evropským parlamentem a s Výborem regionů, a přispěl tak k zapojení organizací občanské společnosti do této důležité politiky.

V Bruselu dne 5. července 2006.

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND